



Sự di cư không tự nguyện

Jolanta A. Drzewiecka

Phó Giáo sư, Đại học Washington State, Bang Washington, Hoa Kỳ

Đây là khái niệm gì?

Cụm từ *diaspora* (*di cư không tự nguyện*) có nguồn gốc từ Hy Lạp, với ý nghĩa là sự rải rác hay phân tán. Cụm từ này đầu tiên được sử dụng để nói về cảnh tha hương cầu thực của những người Do Thái, vì thế từ đó, cụm từ *di cư không tự nguyện* dùng để chỉ những con người di cư khỏi vùng đất tổ tiên của họ. Về nghĩa gốc của cụm từ này, những nhóm người di tản này (đó là những người Do Thái hay nhóm người Armenians) buộc phải rời khỏi vùng đất quê cha đất tổ của họ, và họ nung nấu một hoài bão về ngày trở về. Những nhóm người này có cuộc sống xoay quanh một tổ chức chính trị quốc gia của riêng họ và duy trì bản sắc riêng biệt trong vùng đất mà họ sinh sống. Những đặc điểm lý tưởng của những người di cư không tự nguyện cũng dần mất đi trong một số trường hợp. Những nhóm người này có xu hướng hoà nhập vào cuộc sống mới và tham gia vào hoạt động chính trị tại địa phương. Sợi dây ràng buộc họ với mảnh đất quê cha đất tổ giờ chỉ là cảm xúc và hầu hết họ không có nhu cầu quay trở về, song họ vẫn giữ lại một phần kí ức về nguồn gốc của họ. Sự di cư này còn là sự giao thoa văn hoá giống như trong trường hợp của những người da đen ở Đại Tây Dương. Đây là một nhóm người di cư từ châu Phi mang trong người nền văn hoá của châu Phi, châu Mỹ, vùng biển Caribbean và Anh quốc trước và sau thời kì đấu tranh thuộc địa. Nhưng những nhà nghiên cứu vẫn còn tranh cãi về định nghĩa của cụm từ *diaspora* (*sự di cư không tự nguyện*). Một số người

cho rằng cụm từ này bao gồm tất cả sự li tán, kể cả sự di cư tự nguyện. Những người khác cho rằng cách hiểu như vậy bỏ qua sự riêng biệt và nét đặc trưng của cụm từ này.

Những ai sẽ sử dụng khái niệm này?

Những nhà nhân chủng học, khoa học chính trị, nhà lịch sử và những học giả về giao tiếp liên văn hoá phân tích những hình thức của việc nhận dạng việc di cư không tự nguyện, mối quan hệ giữa những nhóm người di cư không tự nguyện và quê cha đất tổ, những kí ức và cách thức sử dụng truyền thông. Những nghiên cứu về giao tiếp gần đây đã minh hoạ sự hoà nhập của những nhóm người di cư không tự nguyện ở vùng Arab Spring thông qua phương tiện truyền thông xã hội. Những nhà học giả cũng nghiên cứu những hình thức giải trí của những người di cư không tự nguyện ví dụ như phim ảnh, âm nhạc, và những trò chơi trên mạng. Sự giao thoa của phương tiện truyền thông truyền thống và hiện đại tạo điều kiện cho sự hình thành bản ngã dân tộc, sức mạnh của văn hoá, xây dựng cộng đồng vượt khoảng cách và hiện thực hoá kí ức.

Khái niệm này liệu có phù hợp với đối thoại liên văn hoá?

Những người di cư không tự nguyện sống cùng với những cộng đồng khác và đồng thời kết nối với những nhóm người có cùng tổ tiên nhưng khác biệt về văn hoá địa phương và bản sắc ở những vùng đất xa xôi. Đối thoại liên văn hoá vì thế là tâm điểm của



bản chất và chính trị của những người di cư không tự nguyện.

Vấn đề còn tồn tại?

Đây hứa hẹn trong mảng nghiên cứu về sự di cư không tự nguyện chính là vấn đề sử dụng phương tiện truyền thông hiện đại và ảnh hưởng của nó lên việc duy trì mối quan hệ của những nhóm người này mặc dù cách biệt về địa lý. Ngoài ra, thiết yếu không kém là nghiên cứu về sự thay đổi tích cực của cấu trúc toàn cầu hoá ví dụ như sự hoà nhập của các bang, tư bản hoá, chủ nghĩa quốc gia ngày càng mạnh lên sẽ có tác động thế nào đến sự hình thành bản ngã, sự gắn bó và đặc điểm chính trị của hậu duệ những người di cư không tự nguyện.

Tham khảo

Clifford, J. (1994). Diasporas. *Cultural Anthropology*, 9(3), 302-338.

Drzewiecka, J. A. (2002). Reinventing and contesting identities through constitutive discourses: Between diaspora and its others. *Communication Quarterly*, 50, 1-23.

Drzewiecka, J. A. & Halualani, R. (2002). The structural-cultural dialectic of diasporic politics. *Communication Theory*, 12, 340-366.

Gilroy, P. (1992). *The Black Atlantic: Modernity and double consciousness*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Người dịch: Bùi Nguyên Khánh